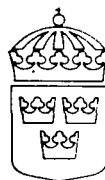

Socialutskottets betänkande

1988/89:SoU17

Ekonomiskt stöd till barnfamiljer m.m.

1988/89
SoU17

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i betänkandet regeringens förslag till medelsanvisningar till Allmänna barnbidrag, Bidragsförskott, Särskilt bidrag för vissa adoptivbarn och Bidrag till kostnader för internationella adoptioner.

I anslutning till medelsanvisningarna behandlar utskottet ett antal motioner om familjepolitikens allmänna inriktning och om olika barnbidragsfrågor m.m.

Bl.a. behandlas ett borgerligt förslag (m. fp, c) om vårdnadsbidrag.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Till betänkandet har fogats nio reservationer och två särskilda yttranden.

FEMTE HUVUDTITELN

Proposition 1988/89:100 bil. 7

Regeringen har under punkterna C 1, C 4, C 6 och C 7 (s. 36 och 37 samt 40–42) föreslagit att riksdagen för budgetåret 1989/90 anvisar

C 1 till Allmänna barnbidrag ett förslagsanslag på 10 350 000 000 kr.,

C 4 till Bidragsförskott ett förslagsanslag på 1 984 000 000 kr.,

C 6 till Särskilt bidrag för vissa adoptivbarn ett förslagsanslag på 7 100 000 kr.,

C 7 till Bidrag till kostnader för internationella adoptioner ett reservationsanslag på 30 000 000 kr.

Motioner

1988/89:So266 av Ann-Cathrine Haglund och Görel Bohlin (båda m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i den nu gällande 1 § i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag att treårsgränsen kommer att gälla för alla som är anställda av svenska kyrkan, svenska trossamfund eller till sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet.

1988/89:So602 av Ann-Cathrine Haglund och Elisabeth Fleetwood (båda m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning om en trygghetsga-

ranti i syfte att öka tryggheten och valfriheten för särskilt ensamstående vårdnadshavare i knappa ekonomiska omständigheter i enlighet med vad som anförs i motionen.

1988/89:So603 av Ulla Tillander och Rosa Östh (båda c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan lagändring, att samma regler för barnbidrag vid längre utlandsvistelse som gäller för präster och missionärer skall gälla för alla som är anställda av svenska kyrkan eller annat svenskt trossamfund eller av ett till ett sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet.

1988/89:So606 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att barnbidraget skall utgå med 25 % av basbeloppet till följd varav barnbidraget höjs med 1 155 kr. per barn och år.
2. att riksdagen till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1989/90 anslår 2 017 milj.kr. utöver vad regeringen har föreslagit, dvs. totalt 12 367 milj.kr.

1988/89:So612 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag till sådan ändring av socialtjänstlagen att där klart framgår att vård av egna barn skall betraktas som jämbördigt med motsvarande förvärvsarbete.

1988/89:So613 av Olof Johansson m.fl. (c,m,fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om lag till vårdnadsbidrag och följdändringar i annan lagstiftning samt därav följande förändringar av statsbidraget till barnomsorgen under våren 1989 i enlighet med vad som anförs i motionen.

Yrkandet behandlas även i betänkandet 1988/89:SoU18.

1988/89:So616 av Gudrun Schyman (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag på riktade stödåtgärder i enlighet med vad som anförs i punkterna 1–4 i motionen.

1988/89:So621 av Lahja Exner och Arne Kjörnsberg (båda s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att riksförsäkringsverket får i uppdrag att utreda möjligheterna till ökad samordning av tillgängliga uppgifter för säkerställande av flerbarnstillägg för studerande 16–19-åringar.

1988/89:So622 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till höjda barnbidrag med åtföljande finansiering i enlighet med vad som anförs i motionen.

1988/89:So627 av Karl Hagström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av en utredning om den ekonomiska situationen för tonårsfamiljer med ensamstående vårdnadshavare.

1988/89:So629 av Lena Öhrsvik (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av ändrade regler för förlängt bidragsförskott.

1988/89:So640 av Kersti Johansson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om familjepolitikens inriktning och vikten av införande av vårdnadsbidrag m.m.

Motiveringen återfinns i motion A809.

1988/89:Fi226 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

12. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om höjda barnbidrag i anslutning till kompletteringspropositionen.

Utskottet

Familjepolitikens allmänna inriktning

Frågan om en samlad översyn av familjepolitiken aktualiserades av utskottet hösten 1982. I sitt betänkande SoU 1982/83:12 (s. 5–6) konstaterade utskottet att barnfamiljernas ekonomiska situation blivit utomordentligt svår i en tid med sjunkande reallöner, stigande priser och hyror. Detta hade hårdast drabbat familjer med låga inkomster och flera barn. De barnfamiljer som lever på en enda förvärvsinkomst hade samtidigt fått det allt svårare att förstärka familjeinkomsten på grund av bristen på arbetstillfällen och barnomsorgsplatser. Utskottet konstaterade vidare att samhällets stöd till barnfamiljerna ger en splittrad bild och att det är svårt att överblicka effekterna av olika stöd i form av generella och riktade bidrag, matsubventioner, föräldraförsäkring, subventioner via skattesystemet m.m. För det fortsatta reformarbetet inom familjepolitiken ansåg utskottet att det behövdes en helhetssyn. Olika åtgärder borde samordnas, så att de samlade åtgärderna åstadkommer en ekonomisk utjämning dels mellan olika typer av barnfamiljer, dels mellan barnfamiljer och andra i samhället. Utskottet uttalade vidare att regeringen genom tillsättande av en beredning eller på annat sätt borde låta göra en samlad översyn av familjepolitiken. De undersökningar som gjorts av familjeekonomiska kommittén och ensamförälderkommittén borde enligt utskottet kunna bilda utgångspunkt för regeringens överväganden. Riksdagen beslutade att som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anförde.

I budgetpropositionen 1983/84:100 anförde dåvarande socialministern att han tillsatt en familjeekonomisk beredningsgrupp som skulle väga samman de förslag som olika kommittéer lagt fram. Senare under våren 1984 presenterades ett regeringsförslag om utökat stöd till barnfamiljerna, bl.a. en barnbidragshöjning om 1 500 kr. per barn och år fr.o.m. den 1 januari 1985 (prop. 1983/84:150 bil. 2).

I proposition 1985/86:137 framlade regeringen olika förslag till ytterligare ökat ekonomiskt stöd till barnfamiljerna, bl.a. höjning av det allmänna barnbidraget och därmed även flerbarnstillägget, höjning av det förlängda barnbidraget och av studiebidraget samt höjning av garantinivån inom föräldraförsäkringen. I propositionen anförde föredraganden (s. 3) att barnbidraget är den viktigaste delen av samhällets stöd till barnfamiljerna, och att enligt hans mening förbättringarna av familjestödet även denna gång borde ske främst i form av ökade barnbidrag.

Våren 1987 och förra våren beslutades om höjningar av flerbarnstillägget. Höjningarna utgjorde kompensation för minskade bostadsbidrag.

Vid behandlingen av förra årets budgetproposition jämte motioner tog utskottet ställning till ett borgerligt förslag (m, fp, c) om införande av ett skattepliktigt vårdnadsbidrag om 15 000 kr. per barn och år från ett års ålder och upp till skolåldern. Utskottet avstyrkte motionsförslaget. Härefter reserverade sig m-, fp- och c-ledamöterna gemensamt. Utskottet framhöll det angelägna i att föräldraförsäkringen snarast byggs ut som ett komplement till beslutet om att alla barn över 18 månader skall ha rätt till barnomsorg (SoU 1987/88:12 s. 7).

Regeringen har i anslutning till årets budgetproposition lagt fram en särskild proposition till riksdagen om utbyggnad av föräldraförsäkringen till att omfatta 18 månader med ersättning enligt sjukpenningnivån (prop. 1988/89:69). Avsikten är att utbyggnaden skall ske i tre etapper och vara slutförd den 1 juli 1991. I propositionen har regeringen lämnat förslag angående den första etappen i utbyggnaden. Denna etapp innebär att försäkringen byggs på med ytterligare 90 dagar med ersättning enligt inkomstbortfallsprincipen. Vidare föreslås att tidsramen för uttag av föräldrapenning sträcks ut från nuvarande fyraårsgräns till dess barnet fyllt åtta år eller den senare tidpunkt då barnet har avslutat första skolåret.

Allmänt barnbidrag lämnas med 5 820 kr. per år och barn under 16 års ålder. Därutöver lämnas flerbarnstillägg med belopp som per år räknat motsvarar ett halvt barnbidrag för det tredje barnet, 190 % av ett helt barnbidrag för det fjärde barnet, 240 % av ett helt barnbidrag för det femte barnet samt 160 % av ett helt barnbidrag till det sjätte barnet och varje ytterligare barn. Även 16–19-åringar som studerar medräknas vid bedömningen av rätt till flerbarnstillägg.

Barnbidraget betalas ut fr.o.m. månaden efter barnets födelse. Motsvarande gäller när rätten till barnbidrag inträder av annat skäl än födelse. Bidraget utges t.o.m. kvartalet då barnet fyller 16 år.

Förlängt barnbidrag lämnas med samma belopp som det allmänna barnbidraget fr.o.m. kvartalet efter det barnet har fyllt 16 år, när barnet studerar vid grundskolan eller deltar i viss annan motsvarande utbildning.

En gemensam trepartimotion (m, fp och c) tar upp frågor om familjepolitikens allmänna inriktning och om det fortsatta familjepolitiska reformarbetet. I motionen läggs fram förslag om vårdnadsbidrag m.m. Ytterligare några motioner (m och c) tar upp frågor om familjepolitikens inriktning.

I *motion Sob13 av Olof Johansson m.fl. (m, fp och c)* föreslås bl.a. att riksdagen skall begära förslag till ett skattepliktigt vårdnadsbidrag om 15 000 kr. per barn och år från ett års ålder till skolåldern (*yrkande 1 delvis*). Bidraget skall inte påverka bostadsbidragen och inte heller sjukförsäkringsgrundande eller pensionsgrundande inkomst. Däremot skall, enligt förslaget, pensionsår inom ATP räknas för arbete med egna barn i hemmet fram t.o.m. året för barnets skolstart. Det föreslås vidare en avdragsrätt för faktiska barnomsorgskostnader upp till 15 000 kr. per barn och år. Samtidigt skall statsbidragen till kommunerna minskas med 12 000 kr. per heltidsplats.

Förslaget är avsett att genomföras fr.o.m. år 1990. Bruttokostnaden för en sådan reform beräknas till 9 miljarder kronor.

Förslaget syftar i första hand till ökad valfrihet i fråga om formerna för barnomsorgen. Avsikten är även att ge föräldrarna mer tid för barnen och att skapa rättvisa villkor för alla delar av landet. Regeringsförslaget om en utbyggd föräldraförsäkring är enligt motionärerna helt otillräckligt, eftersom utbyggnaden omfattar enbart barnens första år. De stora skillnaderna i förmåner mellan olika familjer förstärks också, framhåller motionärerna.

I *motion So640 av Kersti Johansson m.fl. (c)* yrkas att regeringen ges till känna vad i motionen anförs om familjepolitikens inriktning och vikten av införande av vårdnadsbidrag m.m. Motionärerna framhåller betydelsen från jämställdhetssynpunkt genom valfriheten med ett beskattat vårdnadsbidrag kombinerat med förbättrade pensionsvillkor i samband med hemarbete.

Utskottet avstyrkte, som tidigare nämnts, vid förra årets budgetbehandling en borgerlig trepartimotion om införande av ett skattepliktigt vårdnadsbidrag om 15 000 kr. per barn och år (SoU 1987/88:12). Såväl utskottsmajoriteten som reservanterna redovisade därvid utförligt sina resp. inställningar till motionsförslaget.

Utskottet vill nu anföra följande.

Socialutskottet framhöll i sitt betänkande SoU 1982/83:12 att det för det fortsatta reformarbetet inom familjepolitiken krävs en helhetssyn. Olika åtgärder bör samordnas, så att de samlade åtgärderna åstadkommer en ekonomisk utjämning mellan olika typer av barnfamiljer och mellan barnfamiljer å ena sidan och andra i samhället å andra sidan, t.ex. familjer utan barn där båda förvärvsarbetar. Detta mål för samhällets familjepolitik ligger alltså fast.

En förbättring av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna är en angelägen familjepolitisk reform. Den ökade förvärvsfrekvensen bland kvinnor och intresset hos föräldrar att förena förvärvsarbete med vård och ansvar för barn gör det önskvärt att samhället underlättar för föräldrarna att förena föräldraskapet med en insats på arbetsmarknaden. En utökad och därmed förbättrad föräldraförsäkring är enligt utskottets uppfattning det bästa medlet att ge föräldrarna möjligheter att förverkliga sina ambitioner i det här avseendet. Det är därvid väsentligt att förmånerna utformas så att båda föräldrarna får en reell möjlighet att ta ansvar för barnets vård och utveckling.

En av fördelarna med ersättning på sjukpenningnivå är att den ger varje småbarnsförälder möjlighet att stanna hemma från sitt förvärvsarbete för att kunna vårda sitt barn. Om ersättningen läggs på en fast, lägre nivå medför detta i allmänhet att den förälder som har den lägsta förvärvsinkomsten – vilket vanligtvis är mamman – blir den som får ta det huvudsakliga ansvaret för vården av barnet. En sådan konstruktion av ersättningen till föräldrarna är otillfredsställande inte minst från jämställdhetssynpunkt.

Eftersom föräldrapenningen kan tas ut i form av hel, halv eller fjärdedels förmån ger den föräldrarna möjlighet att ta ut ersättningen på det sätt som passar familjen bäst. Det är alltså möjligt att t.ex. inleda föräldraledigheten med en period med hel föräldrapenning för att sedan successivt övergå till

halv eller fjärdedels ersättning på det sätt och i den takt familjen önskar.

Förutom ledig tid för barnen behöver föräldrarna en trygghet och stabil omsorg om barnen under den tid de förvärvsarbetar. Riksdagens principbeslut år 1985 i fråga om barnomsorg innebär bl.a. att den kommunala barnomsorgen år 1991 skall vara utbyggd till full behovstäckning för barn som har behov av sådan omsorg från det barnet är ett och ett halvt år. För kommunerna innebär beslutet vidare att de inte skall minska omfattningen av den barnomsorg som gäller barn under ett och ett halvt år.

Utskottet är, som redovisats, av den uppfattningen att en utbyggd föräldraförsäkring är att föredra framför ett vårdnadsbidrag. Socialförsäkringsutskottet har också tillstyrkt regeringens proposition i ämnet (1988/89:SfU12).

Utskottet avstyrker därför de förslag om införande av vårdnadsbidrag som framförs i motionerna So613 (m, fp och c) yrkande I delvis samt So640 (c).

I *motion So602 av Ann-Cathrine Haglund och Elisabeth Fleetwood (båda m)* yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning om en trygghetsgaranti i syfte att öka tryggheten och välfriheten för särskilt ensamboende vårdnadshavare i knappa ekonomiska omständigheter i enlighet med vad som anförs i motionen. Motionen anknyter till förslagen i trepartimotionen So613 (m, fp och c). Enligt motionärerna finns det skäl att särskilt uppmärksamma de ensamboende vårdnadshavarna och deras barn. Vårdnadsbidraget och föräldraförsäkringen bör kunna kompletteras med en rätt till inkomstutjämnning upp till en viss minimistandard – ett slags trygghetsgaranti.

De ensamstående ekonomer tas även upp i *motion So627 av Karl Hagström (s)*, vari yrkas att regeringen ges till känna vad i motionen anförs om behovet av en utredning om den ekonomiska situationen för tonårsfamiljer med ensamstående vårdnadshavare.

Familjeekonomiska kommittén analyserade det familjepolitiska och studiesociala stödet för familjer med 16–19-åringar och familjernas behov i sitt delbetänkande (Ds S 1981:12) Flerbarnstillägg för familjer med 16–19-åringar. Kommittén föreslog i betänkandet en utvidgad rätt till flerbarnstillägg som därefter genomfördes. Kommittén redovisade senare en kartläggning av barnfamiljernas ekonomiska situation och en analys av hur skatte- och bidragssystemet verkar i olika familjetyper i betänkandet (SOU 1983:14) Barn kostar. Effekter av olika stöd till barnfamiljerna har även belysts i en rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (Ds Fi 1983:6) Enhetligt barnstöd?.

Underhållsbidragskommittén (S 1986:05) skall enligt sina direktiv göra förutsättningslösa överväganden angående utformningen av samhällets stöd till barn som inte lever samman med båda sina föräldrar (dir. 1986:30). Kommittén ser över reglerna om underhållsbidrag, bidragsförskott och andra system som påverkar ekonomin för föräldrar som lever i sär. Utredningen avser att lämna ett betänkande under slutet av år 1989.

Motionsyrkanden motsvarande det i motion So602 (m) om en trygghetsgaranti för ensamboende vårdnadshavare har tidigare flera gånger, senast i betänkandet SoU 1987/88:12, avstyrkts av utskottet med hänvisning till riksdagsuttalanden om inriktningen av det fortsatta reformarbetet på

familjepolitikens område. Utskottet anser inte att det framkommit något som bör föranleda ett ändrat ställningstagande av riksdagen. Motionen avstyrks sålunda. Med hänsyn till det fortsatta översyns- och reformarbete som bedrivs av bl.a. underhållsbidragskommittén anser utskottet det inte erforderligt med något initiativ från riksdagens sida med anledning av motion So627 (s). Motionen avstyrks därför.

I *motion So616 av Gudrun Schyman (vpk)* begärs förslag på riktade stödåtgärder till föräldrar och barn där föräldrarna separerat (*yrkande 1*). Som exempel på stödåtgärder nämner motionärerna bl.a. fria resor för barn och umgängesberättigad förälder vid umgängestillfällen.

Som nämnts i det föregående arbetar underhållsbidragskommittén med att förutsättningslöst se över utförningen av samhällets stöd till barn som inte lever samman med båda sina föräldrar. Översynen omfattar reglerna om underhållsbidrag, bidragsförskott och andra system som påverkar särlevande föräldrars ekonomi.

Med anledning av motioner om resekostnader vid utövande av umgängesrätt med barn beslutade riksdagen våren 1988 att ge regeringen till känna att motionerna, jämte uttalanden från lagutskottet om det angelägna i att kostnadsproblemen får en lösning, borde överlämnas till underhållsbidragskommittén (LU 1987/88:33, rskr. 308). Motionerna jämte betänkandet har sedan av regeringen överlämnats till utredningen.

Enligt utskottets mening är syftet med motion So616 (vpk) yrkande 1 i huvudsak tillgodosett genom det arbete som bedrivs inom underhållsbidragskommittén. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Frågor om barnbidrag m.m.

En motion behandlar frågan om kommunernas möjlighet att genom socialbidrag ge ekonomiskt stöd till föräldrar som avstår från förvärvsarbete för att själva vårda sina barn.

I *motion So612 av Carl Bildt m.fl. (m)* yrkas att riksdagen skall begära skyndsamt förslag till sådan ändring av socialtjänstlagen att där klart framgår att vård av egna barn skall betraktas som jämbördigt med förvärvsarbete (*yrkande 1*). Motionärerna anför att av regeringsrättens praxis framgår att inte ens en familj med tre små barn har rätt till kompletterande socialbidrag om inte båda makarna utnyttjar möjligheterna att arbeta på heltid. Motionärerna kritiserar att en hemarbetande förälder som inte ställt sig i daghems- och arbetslöshetskö skall anses "frivilligt avhålla sig från att arbeta" trots att vederbörande utför ett arbete som på daghem skulle kosta ca 130 000 kr. för två barn och över 200 000 kr. för tre barn. Motionärerna anför att socialbidrag alltid är en nödlösning, men när behov därav trots allt uppstår bör vård av egna barn jämföras med motsvarande förvärvsarbete.

Motioner om rätt till socialbidrag vid vård av egna barn – liksom frågan om kommunal vårdnadsersättning – har behandlats vid flera tidigare tillfällen och avstyrkts, senast våren 1988 (SoU 1987/88:12 s. 10 f.). I ett tidigare betänkande, SoU 1986/87:34 s. 8 f., hänvisade utskottet till uttalanden som

gjordes av riksdagen i samband med socialtjänstlagens tillkomst, till innehållet i socialstyrelsens allmänna råd på området samt slutligen till innehållet i en dom år 1985 av regeringsrätten, i vilken domstolen avlog en begäran om bistånd i form av socialbidrag i det fall plats hade anvisats inom kommunens barnomsorg och modern därför hade varit oförhindrad att söka arbete. Vid riksmötet 1984/85 gjorde utskottet i sammanhanget följande uttalande (SoU 18 s. 9).

Utskottet konstaterar för sin del att riksdagens enhälliga uttalanden i samband med socialtjänstlagens tillkomst utgår från synen att den som själv kan försörja sig genom eget arbete inte bör ha rätt till socialbidrag. Utskottet anser detta vara en naturlig utgångspunkt även för bedömningen av sådana fall som motionärerna tar upp. Den som inte har ett arbete bör således i valt fall stå till arbetsmarknadens förfogande. Utskottet konstaterar att regeringsrättens prejudicerande avgörande går i samma riktning. I den mån det i ett enskilt fall finns särskilda omständigheter som motiverar rätt till bistånd trots att den sökande inte vill ställa sig till arbetsmarknadens förfogande finns möjlighet att efter prövning ändå låta socialbidrag utgå.

Utskottet kan således inte acceptera synsättet att var och en som har barn skall kunna välja att avstå från förvärvsarbete för att – om inkomsterna då inte räcker till – i stället få socialbidrag. I första hand måste den enskilda människan själv ta ansvar för sitt liv och efter förmåga försöka försörja sig och sin familj. Socialbidraget bör, som framhölls då socialtjänstlagen antogs, vara en sista resurs för att trygga den enskildes försörjning när andra möjligheter tryter. Utskottet kan inte gå med på att socialbidraget skall användas som ett medel för att förverkliga allmänna familjepolitiska mål, som motionsförslaget syftar till.

När motsvarande yrkande behandlades vid förra riksmötet vidhöll utskottet sin tidigare ståndpunkt. Utskottet saknar anledning att nu göra en annan bedömning och avstyrker därför motion So612 (m) yrkande 1.

I motion So603 av Ulla Tillander och Rosa Östh (båda c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan lagändring, att samma regler för barnbidrag vid längre utlandsvistelse som gäller för präster och missionärer skall gälla för alla som är anställda av svenska kyrkan eller annat svenskt trossamfund eller av ett till ett sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet.

Även i *motion So266 av Ann-Cathrine Haglund och Görel Bohlin (båda m)* yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i den nu gällande 1 § i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag att treårsgränsen kommer att gälla för alla som är anställda av svenska kyrkan, svenska trossamfund eller till sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet.

I motionerna anføres bl.a. att missionsarbete och ideellt biståndsarbete företer betydande likheter vad gäller såväl arbetsinnehåll som organisationsbakgrund. Det är därför önskvärt att likställa olika typer av ideellt biståndsarbete. De volontärbidrag som administreras av SIDA utjämnar inte de ekonomiska skillnaderna. Motionärerna anser därför att den tidigare treårsgränsen för barnbidrag vid utlandsvistelse bör utsträckas att gälla förutom barn till präster och missionärer även barn till andra personer anställda av svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund eller till ett sådant

samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet.

Frågan om en utsträckt rätt till barnbidrag för de berörda grupperna av svenskar verksamma i utlandet har behandlats av utskottet vid riksmötena 1984/85, 1985/86, 1986/87 och 1987/88.

Utskottet underströk då nuvarande regler infördes att det viktiga var att möjligheterna att bedriva ideellt biståndsarbete inte försämrades. Om detta krav tillgodosågs genom särskilda undantagsregler i lagen om allmänna barnbidrag eller i form av ekonomisk kompensation i annan ordning var enligt utskottet mera en praktisk fråga. Bidrag motsvarande barnbidraget utgick från SIDA till organisationer som sänder ut biståndsarbetare med volontärbidrag i den utsträckning biståndsarbetarna medför barnbidragsberättigade barn (SoU 1984/85:6).

Utskottet har vid tidigare behandling av frågan om barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse avstyrkt motionerna och förutsatt att regeringen följer tillämpningen av reglerna och, om så skulle visa sig motiverat, tar initiativ till lämpliga åtgärder.

Vid de två senaste riksmötena hänvisades även till en av riksdagen förordad kartläggning av vilka möjliga åtgärder som kan vidtas för att förbättra hemvändande utlandsvolontärers sociala skydd (SoU 1986/87:34 s. 16, jfr SfU 1986/87:5. rskr. 47 samt SoU 1987/88:12 s. 13). Arbetet med denna kartläggning är ännu inte avslutat. Regeringen har nyligen givit riksförsäkringsverket i uppdrag att göra en översyn av frågan. Uppdraget skall redovisas till halvårsskiftet i år. Utskottet anser att verkets redovisning och beredningen av frågan i regeringskansliet bör avvaktas och avstyrker därför motionerna So603 (c) och So266 (m).

I motion So621 av Lahja Exner och Arne Kjörnsberg (båda s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att riksförsäkringsverket får i uppdrag att utreda möjligheterna till ökad samordning av tillgängliga uppgifter för säkerställande av flerbarnstillägg för studerande 16–19-åringar. Motionärerna anför att om ett av tre eller flera barn är över 16 år utgår förlängt barnbidrag för barnet automatiskt om barnet fortfarande studerar på heltid. Flerbarnstillägg utgår däremot inte automatiskt i detta fall, utan framställan om sådant tillägg måste i detta fall göras till försäkringskassan. Enligt motionärerna är detta krångligt och många familjer går miste om det tillägg de är berättigade till. Folkbokföringens, centrala studiemedelsnämndens och försäkringskassornas register bör samordnas för att en automatisk utbetalning skall kunna ske.

I proposition 1982/83:88 om utformningen av ett flerbarnstillägg för studerande i åldern 16–19 år anfördes (s.6) att reglerna om flerbarnstillägg för barn under 16 år i praktiken endast utgör särregler om barnbidragets storlek i familjer med tre barn eller fler. Vid en utvidgning av systemet att gälla också för elever över 16 år behövdes däremot enligt propositionsförslaget särskilda regler, eftersom man går utöver åldersramen för barnbidrag och kommer in på närliggande bidragssystemens område. I propositionen angavs att samhörigheten mellan barn och föräldrar bör betonas genom att tillägget

betalas ut till vårdnadshavaren. För att flerbarnstillägg för elever över 16 år skulle kunna utgå föreslogs vidare att det skulle krävas att den unge bor tillsammans med den bidragssökande. Vidare föreslogs att studerande som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltid undervisning inte skall inräknas i barnantalet. Detsamma föreslogs gälla studerande som uppbär återbetalningspliktiga studiemedel oberoende av föräldrarnas ekonomi eller som är gifta. Socialministern anförde i denna del slutligen (s. 7) att de olika regler för utvidgning av rätten till flerbarnstillägg som angivits i propositionen är av det slaget att försäkringskassorna inte automatiskt har tillgång till alla de uppgifter som behövs för att besluta i ärendena. Familjerna måste därför enligt propositionsförslaget i dessa fall anmäla att de önskar uppbära flerbarnstillägg.

Utskottet behandlade förslaget om utformningen av ett flerbarnstillägg för studerande i åldern 16–19 år i betänkandet SoU 1982/83:25 (s.5–6) och tillstyrkte därmed förslaget. Riksdagen följde utskottet.

En motion, likartad den nu aktuella, behandlades vid riksmötet 1986/87 (SoU 1986/87:34 s.12 f.). Utskottet anförde därvid följande.

Som socialministern anförde i samband med att rätt till flerbarnstillägg även för studerande i åldern 16–19 år infördes har försäkringskassorna inte automatiskt tillgång till alla de uppgifter som behövs för att kunna avgöra ärendena. Inte heller flerbarnstillägg för yngre barn kan alltid utbetalas automatiskt utan kräver anmälan från den enskilde (se 2a § tredje och fjärde styckena). Även vissa ändringar i förhållandena som gör att flerbarnstillägg skall minskas måste anmälas av den som uppbär bidraget (4 och 5 §§ barnbidragsförordningen/1986:386/). I sammanhanget kan också erinras om att 2b § lagen om allmänna barnbidrag gäller studier i såväl grund- som gymnasieskolor, medan lagen om förlängt barnbidrag bara omfattar elever i grundskolan.

Utskottet anser det med hänsyn till nuvarande villkor för flerbarnstillägg inte möjligt att biträda motionsförslaget. Nuvarande ordning med anmälan i vissa fall synes alltså tills vidare få behållas.

Enligt utskottets mening kan det inte godtas att föräldrar till tonåringar genom bristande kännedom om barnbidragsbestämmelserna går miste om det flerbarnstillägg de är berättigade till. Bidragskonstruktionen är emellertid sådan att utskottet inte kan förorda åtgärder i enlighet med motionens syfte. Utskottet vill i stället starkt framhålla vikten av kontinuerlig information till barnfamiljerna om rätten till flerbarnstillägg och kravet på anmälan. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion So621 (s).

Förlängt bidragsförskott

I motion So629 av Lena Öhrsvik (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ändrade regler för förlängt bidragsförskott. Motionären anför att gällande bestämmelser kan få orimliga konsekvenser i vissa fall när förälder och barn inte delar bostad. Om sålunda en ungdom inte längre får bo hos sin förälder försvinner rätten till bidrag, vilken rätt skall ersätta underhållsbidraget.

Utformningen av reglerna om förlängt bidragsförskott diskuterades i proposition 1984/85:39 om utformningen av det ökade stödet till barnfamiljerna (prop. s. 15 f.). När det gällde frågan om vilka unga som skulle omfattas av det förlängda bidragsförskottet anförde socialministern bl.a. att syftet med reformen borde vara att förstärka ensamföräldrarnas familjeekonomi. Reglerna borde dessutom i så stor utsträckning som möjligt anknyta till de regler som gällde för bidragsförskott. Det sistnämnda innebar bl.a. att de grupper av barn som stod utanför rätten till bidragsförskott före 18 års ålder, t.ex. för att de flyttat ifrån föräldrarna, inte heller skulle omfattas av rätten till förlängt bidragsförskott. Sammantaget ansåg socialministern att det föreslagna förlängda bidragsförskottet borde kunna utgå för de barn som bor ihop med den ene av sina föräldrar eller bor kvar hos den som var vårdnadshavare när barnet fyllde 18 år.

I propositionen framhölls också (s. 30) att det inte är barnet utan den förälder eller tidigare vårdnadshavare som barnet bor ihop med som äger rätten att uppbära det förlängda bidragsförskottet.

Underhållsbidragskommittén skall som tidigare framhållits enligt sina direktiv bl.a. förutsättningslöst se över utformningen av samhällets stöd till barn som inte lever samman med båda sina föräldrar. Översynen omfattar bestämmelserna om underhållsbidrag, bidragsförskott och andra regelsystem som påverkar särlevande föräldrars ekonomi.

Utskottet behandlade en liknande motion i betänkandet SoU 1986/87:34 s. 18. Utskottet konstaterade att det förlängda bidragsförskottet syftar till att ge en förstärkning av ensamföräldrarnas familjeekonomi och inte utgör ett studiestöd riktat till den unge. Föräldrarnas skyldighet enligt 7 kap. 1 § föräldrabalken att bidra till barnets underhåll kvarstår dock i princip fram till dess barnet fyller 21 år om barnet inte dessförinnan avslutat sin skolgång eller definitivt avbrutit studierna, påpekades det. Utskottet hänvisade vidare till underhållsbidragsutredningen och förutsatte att utredningen även behandlar reglerna för förlängt bidragsförskott. Mot bakgrund härav ansåg utskottet ett riksdagsinitiativ obehövt.

Utskottet noterar att underhållsbidragskommittén avser att redovisa sitt uppdrag i slutet av detta år. I avvaktan härpå bör inte riksdagen ta något initiativ i den nu aktuella frågan. Utskottet avstyrker därför motion So629 (s).

Medelsanvisningar m.m.

I motion So606 av Lars Werner m.fl. (vpk) yrkas att riksdagen beslutar att barnbidraget skall utgå med 25 % av basbeloppet till följd varav barnbidraget höjs med 1 155 kr. per barn och år (yrkande 1) samt att riksdagen till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1989/90 anslår 2 017 milj.kr. utöver vad regeringen har föreslagit, dvs. totalt 12 367 milj.kr. (yrkande 2). Motionärerna anför att barnbidraget åter urholkats av inflationen och att det därför fordras en höjning till 25 % av basbeloppet, dvs. med 1 155 kr. per år. För att undvika ständiga uppjusteringar i efterhand bör barnbidragets beloppsnivå indexregleras.

I motion So622 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) yrkas att riksdagen hos

regeringen begär förslag till höjda barnbidrag med åtföljande finansiering i enlighet med vad som anförs i motionen (*yrkande 2*). För att kompensera de försämringar som drabbat barnfamiljernas ekonomi under senare år och för att ge en större del av familjestödet i generella former föreslår motionärerna att barnbidraget fr.o.m. den 1 januari 1990 höjs med 960 kr. per år till 6 780 kr. per år. Kostnaden för en sådan reform beräknas till 1 700 milj.kr. Reformen skall finansieras med en sänkning av mjölksubventionerna.

I *motion Fi226 av Olof Johansson m.fl. (c)* begärs ett tillkännagivande att regeringen bör lämna förslag om höjda barnbidrag i samband med kompletteringspropositionen (*yrkande 12*).

Utskottet har vid ett flertal tillfällen uttalat att barnbidraget är den viktigaste delen av samhällets stöd till barnfamiljerna. Detta är alltså utskottets inställning.

Frågan om en allmän höjning av barnbidraget måste, såsom också tidigare framhållits, övervägas i ett vidare sammanhang där även andra familjepolitiska åtgärder och statsfinansiella synpunkter kan vägas in. Utskottet, som utgår från att regeringen beaktar möjligheterna till barnbidragshöjning när det finns ekonomiskt utrymme för detta, avstyrker därför motion So622 (fp) yrkande 2. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet också motion Fi226 (c) yrkande 12.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen avstyrkt förslag från vänsterpartiet kommunisterna om indexreglering av barnbidraget, senast i betänkandet SoU 1987/88:12 s. 14. Utskottet hänvisade därvid till ett tidigare betänkande vari bl.a. anfördes att en indexreglering av barnbidraget skulle minska möjligheterna till en förutsättningslös prövning av på vilket sätt stödet till barnfamiljerna bör utformas för att nå de mest behövande (SoU 1983/84:35 s. 13). Utskottet vidhåller sin inställning i denna fråga. Med hänvisning härtill och till vad utskottet anför i fråga om en allmän höjning av barnbidraget avstyrker utskottet motion So606 (vpk) yrkande 1.

Som en följd av utskottets ställningstaganden tillstyrker utskottet även den i propositionen föreslagna medelsanvisningen till Allmänna barnbidrag och avstyrker motion So606 (vpk) yrkande 2.

Utskottet tillstyrker även de i propositionen föreslagna medelsanvisningarna till Bidragsförskott, Särskilt bidrag för vissa adoptivbarn och Bidrag till kostnader för internationella adoptioner.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *införande av vårdnadsbidrag* att riksdagen avslår motion 1988/89:So613 yrkande 1 delvis och motion 1988/89:So640.
2. beträffande *utredning om en trygghetsgaranti* att riksdagen avslår motion 1988/89:So602.

3. beträffande *utredning om ekonomin för ensamstående vårdnads-havare*

att riksdagen avslår motion 1988/89:So627,

4. beträffande *stödåtgärder efter separation*

att riksdagen avslår motion 1988/89:So616 yrkande 1.

5. beträffande *rätt till socialbidrag vid vård av egna barn*

att riksdagen avslår motion 1988/89:So612 yrkande 1,

6. beträffande *barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse*

att riksdagen avslår motion 1988/89:So266 och motion 1988/89:So603,

7. beträffande *utbetalning av flerbarnstillägg*

att riksdagen avslår motion 1988/89:So621,

8. beträffande *rätten till förlängt bidragsförskott*

att riksdagen avslår motion 1988/89:So629,

9. beträffande *förslag om höjda barnbidrag*

att riksdagen avslår motion 1988/89:So622 yrkande 2 och motion 1988/89:Fi226 yrkande 12.

10. beträffande *indexreglering av barnbidrag*

att riksdagen avslår motion 1988/89:So606 yrkande 1,

11. beträffande *medelsanvisningen till Allmänna barnbidrag*

att riksdagen med avslag på motion 1988/89:So606 yrkande 2 till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 10 350 000 000 kr.,

12. beträffande *medelsanvisningen till Bidragsförskott*

att riksdagen till *Bidragsförskott* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 1 984 000 000 kr.,

13. beträffande *medelsanvisningen till Särskilt bidrag för vissa adoptivbarn*

att riksdagen till *Särskilt bidrag för vissa adoptivbarn* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 7 100 000 kr.,

14. beträffande *medelsanvisningen till Bidrag till kostnader för internationella adoptioner*

att riksdagen till *Bidrag till kostnader för internationella adoptioner* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 30 000 000 kr.

Stockholm den 14 mars 1989

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Bo Holmberg (s), Anita Persson (s), Sten Svensson (m), Aina Westin (s), Ingrid Andersson (s), Per Stenmarck (m), Ingegerd Anderlund (s), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Gudrun Schyman (vpk), Anita Stenberg (mp), Jan Andersson (s), Sinikka Bohlin (s), Maj-Inger Klingvall (s), Göran Engström (c) och Roland Larsson (c).

1. Införande av vårdnadsbidrag (mom. 1)

Daniel Tarschys (fp), Sten Svensson (m), Per Stenmarck (m), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Göran Engström (c) och Roland Larsson (c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 5 som börjar med "Socialutskottet framhöll" och slutar på s. 6 med "So640 (c)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör ett vårdnadsbidrag införas enligt de riktlinjer som anges i motion So613 (c, m, fp).

Utskottet vill framhålla att en politik i linje med de i motionen angivna målsättningarna förutsätter att insatserna sker på flera olika områden.

- Ett beskattningsbart vårdnadsbidrag om 15 000 kr. per barn och år bör införas för alla barn mellan 1 och 7 år.

Vårdnadsbidraget påverkar inte bostadsbidragen och inte heller sjukförsäkringsgrundande eller pensionsgrundande inkomst. Vårdnadsbidrag utgår samtidigt med vårdbidrag för handikappat barn.

- Avdragsrätt bör införas för styrkta barnomsorgskostnader upp till 15 000 kr. per barn och år.

Avdragsrätten tillkommer den som uppbär vårdnadsbidrag. Avdrag medges för kostnader oberoende av omsorgens tid och form. Den som på grund av kostnader för barnomsorg räknar med att kunna utnyttja avdragsrätten kan genom anmälan slippa preliminärskatteavdrag på motsvarande belopp.

- Statsbidragen till kommunerna för barnomsorgen bör minskas med motsvarande 12 000 kr. per heltidsplats.
- Pensionsår inom ATP räknas för arbete med egna barn i hemmet fram till och med året för barnets skolstart.

Enligt utskottets mening är regeringens förslag helt otillräckligt när det gäller att utveckla en politik som ger familjerna valfrihet i barnomsorgen. De stora skillnaderna i förmåner mellan olika familjer förstärks. Förslaget till vårdnadsbidrag är ett bättre alternativ då det ökar valfriheten under hela förskoleperioden och utgår lika för alla barn.

Enligt utskottets mening förstärks valfriheten genom att föräldrarna själva disponerar 15 000 kr. per barn för att ekonomiskt klara behovet av barnomsorg. Vårdnadsbidraget kan antingen användas för att betala nuvarande barnomsorgsplatser, vilken i princip blir 12 000 kr. dyrare; eller för att utveckla föräldradrivna kooperativ eller andra privata lösningar etc. Det ger också ökade möjligheter, särskilt för flerbarnsföräldrarna, att ägna mer tid åt omvårdnaden av de egna barnen.

En ökad valfrihet ger förutsättningar för ett bättre resursutnyttjande inom barnomsorgen. Detta skapar utrymme för fler platser och kvalitetsförbättringar.

Vårdnadsbidraget ger småbarnsfamiljerna större möjligheter att utnyttja den lagstadgade rätten till arbetstidsförkortning och ger därmed mer tid för barnen. Utskottet förutsätter att kommunerna – i den utsträckning det

efterfrågas – ställer halvtids- eller deltidspatser till förfogande och differentierar avgifterna med hänsyn till detta. I många kommuner innebär det ett behov av fler sådana platser.

Genom avdragsrätten för styrkta barnomsorgskostnader ges familjerna ökad ekonomisk möjlighet att lösa barnomsorgen genom t.ex. privata familjedaghem eller anställd barnvårdare. När deras inkomster tas upp till beskattning och påförs sociala avgifter tillförsäkras de samma sociala skydd och trygghet som andra inkomsttagare. Härigenom skapas förutsättningar för att eliminera en svart sektor i ekonomin.

Sammanfattningsvis kommer motionärernas förslag enligt utskottets mening att leda till betydande fördelar för barnfamiljerna. Genom ökade ekonomiska resurser får de större möjlighet att utifrån sina egna förutsättningar välja den form av barnomsorg som de finner bäst. Härigenom förbättras barnens villkor i det svenska samhället samtidigt som det i småbarnsfamiljerna blir lättare att förena föräldraskap med förvärvsarbete och personlig utveckling.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet förslaget om införande av ett vårdnadsbidrag. Den i motion So613 föreslagna modellen bör genomföras i ett steg fr.o.m. den 1 januari 1990.

Regeringen bör därför under våren 1989 återkomma till riksdagen med förslag till lag om vårdnadsbidrag samt följdändringar i annan lagstiftning i enlighet med det anförda. Vad utskottet nu anført bör med bifall till motion So613 (m, fp, c) yrkande 1 delvis och med anledning av motion 640 (c) ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa:

1. beträffande *införande av vårdnadsbidrag* att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:So613 yrkande 1 delvis och 1988/89:So640 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anført,

2. Utredning om en trygghetsgaranti (mom. 2)

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 6 som börjar med "Motionsyrkanden motsvarande" och slutar på s. 7 med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Moderata samlingspartiets förslag om skatt efter försörjningsbörda med ett grundavdrag för varje barn, vårdnadsbidrag, avdragsrätt för styrkta barn tillsynskostnader, ett högre garantibelopp i föräldraförsäkringen och ett neutralt och likvärdigt stöd till enskild och kommunal barnomsorg i olika former, skulle avsevärt förbättra den ekonomiska situationen och valfriheten för barnfamiljerna, såväl familjer med sammanboende som med ensamboende vårdnadshavare.

Det finns anledning att överväga en utfyllnad för ensamboende med barn som en komplettering till de nämnda reformförslagen. Detta bör regeringen med anledning av motion So602 (m) ges till känna.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa:

2. beträffande *utredning om en trygghetsgaranti*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So602 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Stödåtgärder efter separation (mom. 4)

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 7 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "därför motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärens uppfattning att barns rättigheter att få sina behov tillgodosedda vid och efter föräldrarnas separation är eftersatta. Vikten av att satsa på förebyggande åtgärder kan inte nog understrykas. Som exempel på sådana stödåtgärder kan nämnas fria resor vid umgängestillfälle. Regeringen bör därför skyndsamt ta initiativ för att få till stånd riktade stödåtgärder med det angivna syftet. Detta bör regeringen ges till känna med anledning av motion So616 (vpk) yrkande 1.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa:

4. beträffande *stödåtgärder efter separation*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So616 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

4. Rätt till socialbidrag vid vård av egna barn (mom. 5)

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 7 som börjar med "Motioner om" och slutar på s. 8 med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Socialbidragen skall utgöra ett sista skydds nät när ekonomin inte räcker till för att möjliggöra en skälig levnadsnivå. Vad barnfamiljerna beträffar är erfarenheten av socialtjänstlagen att socialnämnderna vägrar att betala ut socialbidrag åt familjer där en förälder frivilligt tar hand om barnen.

Regeringsrätten har med tre röster mot två beslutat att socialtjänstlagens stadgande om bistånd inte ger en småbarnsförälder rätt att uppbära socialbidrag för att själv kunna ta hand om sina barn. I det avgjorda ärendet lösgjordes i stället två daghemsplatser med förtur, platser som familjen inte ville ha och som skulle förlänga väntetiden ytterligare för andra föräldrar som verkligen önskar daghemsplats för sina barn.

I den gamla socialhjäpslagen berättigade vård av små barn till obligatorisk socialhjälp. En överenskommelse mellan kommunerna gav rätt till socialbidrag om familjerna hade minst ett barn under fyra år eller två barn under skolåldern. Så ej med den nya lagen, trots dess stolta portalparagraf: Verksamheten skall bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet.

En hemarbetande förälder som inte ställt sig i daghems- och arbetslöshetskö, anses således "frivilligt avhålla sig från att arbeta", trots att vederböran-

de utför ett arbete som på daghem skulle kosta ca 130 000 kr. för två barn och över 200 000 kr. för tre barn.

Socialbidrag är naturligtvis alltid en nödlösning som så långt möjligt skall undvikas genom ett skattesystem som tar hänsyn till försörjningsbördan m.m. När behov av socialbidrag trots allt uppstår bör egen vård av barn jämföras med motsvarande förvärvsarbete.

Socialtjänstlagen måste därför ändras så att det klart framgår att vård av egna småbarn betraktas som jämbördigt med motsvarande förvärvsarbete.

Vad utskottet nu anfört bör med anledning av motion So612 (m) yrkande 1 ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 5 bort hemställa:

5. beträffande rätt till socialbidrag vid vård av egna barn
- att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So612.yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

5. Barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse (mom. 6)

Daniel Tarschys (fp), Sten Svensson (m), Per Stenmarck (m), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Göran Engström (c) och Roland Larsson (c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 9 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "So266 (m)" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan ansluta sig till de synpunkter som anförs i motionen. Vid sin behandling av samma fråga våren 1984 uttalade utskottet att regeringen borde pröva och ta hänsyn till vad som anförts i de då aktuella motionerna i fråga om rätten till barnbidrag för missionärer, biståndsarbetare m.fl. Ett viktigt skäl för detta ställningstagande var önskemålet om att inte försvåra möjligheterna att bedriva ideellt biståndsarbete i utvecklingsländer. Utskottet har alltså samma uppfattning. Nuvarande undantag för missionärer och präster är ett steg i denna riktning, men otillräckligt med hänsyn till att detta begrepp inte täcker alla anställda hos trossamfund och därtill knutna organ och till att även andra ideella organisationer än religiösa sådana bedriver biståndsarbete. De av SIDA administrerade volontärbidragen eliminerar inte de ekonomiska skillnader som detta skapar.

Utskottet förordar mot bakgrund av det anförda en ändrad lydelse av 1 § tredje stycket lagen om allmänna barnbidrag. Utskottets förslag innebär att en ettårsgräns gäller som huvudregel men att undantag såvitt nu är i fråga görs för viss ideellt inriktad verksamhet. Utskottet föreslår att undantaget avgränsas så att det omfattar barn till personer som är anställda av svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund eller till ett sådant samfund knutet organ eller av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet. Utskottet förutsätter att riksförsäkringsverket i samråd med SIDA till ledning för försäkringskassorna upprättar en förteckning över ideella organisationer som har en uppbyggnad och fungerande biståndsverksamhet. Utskottet anser alltså att för här nämnda fall barnbidrag liksom tidigare bör kunna utgå under utlandsvistelser som inte avses vara längre än tre år.

Regeringen bör framlägga förslag i enlighet med vad utskottet nu anfört.

Detta bör riksdagen med anledning av motionerna So266 (m) och So603 (c) 1988/89:SoU17
ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 6 bort hemställa:

6. beträffande *barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:So266 och
1988/89:So603 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet
har anfört,

6. Förslag om höjda barnbidrag (mom. 9)

Daniel Tarschys och Ingrid Ronne-Björkqvist (båda fp) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 12 som börjar med "Frågan om" och
slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Barnbidragen utgår med samma belopp oavsett föräldrarnas inkomster.
Barnbidraget är sålunda ett allmänt konsumtionsstöd och medverkar därmed
till en jämnare inkomstfördelning mellan familjer med resp. utan barn.

För att kompensera de försämringar som drabbat barnfamiljernas ekono-
mi under senare år bör en ytterligare uppräknig av barnbidraget genomfö-
ras. En förbättring av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna bör
genomföras i flera steg. Fr.o.m. den 1 januari 1990 bör barnbidraget höjas
med 960 kr. per år till 6 780 kr. per år; vilket ger ett totalt barnbidrag på 565
kr. per månad samt en motsvarande justering även av flerbarnstilläggen.
Kostnaden för denna höjning kan beräknas till 1 700 milj.kr. Den bör
finansieras med en sänkning av mjölksubventionerna med motsvarande
summa.

Regeringen bör framlägga förslag för riksdagen i enlighet med vad
utskottet nu anfört. Detta bör med anledning av motion So622 (fp) yrkande 2
och med avslag på motion Fi226 (c) yrkande 12 ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 9 bort hemställa:

9. beträffande *förslag om höjda barnbidrag*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So622 yrkande 2 och
med avslag på motion 1988/89:Fi226 yrkande 12 som sin mening ger
regeringen till känna vad utskottet har anfört,

7. Förslag om höjda barnbidrag (mom. 9)

Göran Engström och Roland Larsson (båda c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 12 som börjar med "Frågan om" och
slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som uttrycks i motion Fi226 (c) att
barnfamiljerna får bättre ekonomiska villkor genom förslaget om beskattat
vårdnadsbidrag, sänkt matskatt och bibehållna mjölksubventioner. Rege-
ringen bör därför lämna förslag om höjda barnbidrag i kompletteringspropo-
sitionen. Detta bör regeringen ges till känna med anledning av motion Fi226
(c) yrkande 12 och med avslag på motion So622 (fp) yrkande 2.

dels att utskottet under mom. 9 bort hemställa:

9. beträffande *förslag om höjda barnbidrag*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi226 yrkande 12 och
med avslag på motion 1988/89:So622 yrkande 2 som sin mening ger
regeringen till känna vad utskottet har anfört.

8. Indexreglering av barnbidrag (mom. 10)

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 12 som börjar med "Utskottet har vid flera" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Barnbidraget uppgår i dag till 5 820 kr. per barn och år (flerbarnsbidraget oräknat), vilket innebär att det ånyo urholkats i värde. För att nå upp till den nivå som gällde vid senaste höjningen måste barnbidraget höjas med 1 155 kr. per barn och år. Ett barnbidrag på 6 975 kr. per barn och år motsvarar nämligen 25 % av basbeloppet.

Vpk har sedan många år föreslagit att barnbidraget bör utgå med den summa som motsvarar 25 % av basbeloppet. Vpk har också föreslagit att barnbidraget indexregleras på denna nivå.

Utskottet delar uppfattningen i motion So606 (vpk) att barnbidraget nu bör indexregleras. Detsamma gäller det förlängda barnbidraget. Det kan inte vara rimligt att varje nödvändig barnbidragshöjning skall behöva föregås av en så ingående och långsam process som en prövning av regering och riksdag innebär. Enligt utskottets mening bör barnbidraget läggas fast vid nivån 25 % av basbeloppet.

Riksdagen bör besluta om en sådan indexreglering redan nu med anledning av motion So606 (vpk) yrkande 1.

dels att utskottet under mom. 10 bort hemställa:

10. beträffande *indexreglering av barnbidrag*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:So606 yrkande 1 antar
det i *Bilaga* som *Reservantens förslag* upptagna och betecknade
förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barn-
bidrag.

9. Medelsanvisningen till Allmänna barnbidrag (mom. 11)

Under förutsättning av bifall till reservation nr 8

Gudrun Schyman (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 12 som börjar med "Som en" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Som en följd av utskottets ställningstaganden tillstyrker utskottet den i motion So606 (vpk) yrkande 2 föreslagna medelsanvisningen till Allmänna barnbidrag.

dels att utskottet under mom. 11 bort hemställa:

11. beträffande *medelsanvisningen till Allmänna barnbidrag*
att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till

Särskilda yttranden

1. Införande av vårdnadsbidrag (mom. 1)

Anita Stenberg (mp) anför:

Miljöpartiet de gröna föreslår en rad åtgärder av stor betydelse för barnfamiljer. Följande förslag kan särskilt nämnas.

Föräldraledigheten föreslås utökad i etapper till 24 månader. En del av ledigheten skall vara kvoterad. En dagbarnvårdare skall ges rätt att räkna in egna barn i underlaget för tjänsten. Även övriga föräldrar som föredrar att vara hemma hos sina barn skall ha rätt att bli kommunala dagbarnvårdare åt det egna barnet. Vårt förslag om en utbyggd föräldraledighet motiveras utförligt i reservationerna 2 och 4 fogade till socialförsäkringsutskottets betänkande 1988/89:SfU12.

2. Förslag om höjda barnbidrag (mom. 9)

Sten Svensson, Per Stenmarck och Ingrid Hemmingsson (alla m) anför:

Trots höjda barnbidrag har genom kraftigt höjda skatter de ekonomiska svårigheterna ökat för det stora flertalet barnfamiljer.

Som utförligt motiveras i motion Sk374 (m) måste inkomstbeskattningen i stället ta hänsyn till försörjningsbörda genom grundavdrag för barn vid den kommunala beskattningen. Det skulle förenklat uttryckt innebära att det skattefria grundbeloppet i ett hushåll växer med familjens storlek, vilket är särskilt viktigt i alla de hushåll som inte kan låta barnen få kapitalinkomster och den vägen begränsa skatten på den samlade familjeinkomsten.

Den som har så låga inkomster och/eller så många barn att grundavdragen inte kan utnyttjas fullt ut kompenseras genom "negativ skatt". Detta innebär att ett belopp motsvarande värdet av den inte utnyttjade delen av grundavdraget i stället utbetalas kontant. Grundavdrag för barn får också göras för hemmavarande barn mellan 18 och 20 år som går i gymnasieskola och uppbär studiestöd.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Reservantens förslag

1 §

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 5 820 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag i enlighet med vad nedan närmare stadgas med ett årligt belopp som utgör 25 % av det basbelopp som enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring har fastställts för året.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Ett barn som lämnar Sverige skall fortfarande anses vara bosatt här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst ett år. Medföljande barn till den som av en statlig arbetsgivare sänds till ett annat land för arbete för arbetsgivarens räkning, skall under utsändningstiden anses bosatta i Sverige. Medföljande barn till en svensk missionär eller präst, som i annat fall är anställd i utlandet, skall fortfarande anses bosatta här, om utlandsvistelsen är avsedd att vara längst tre år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Innehållsförteckning

1988/89:SoU17

Sammanfattning	1
Proposition 1988/89:100 bil. 7	1
Motioner	1
Utskottet	3
Familjepolitikens allmänna inriktning	3
Frågor om barnbidrag m.m.	7
Förlängt bidragsförskott	10
Medelsanvisningar m.m.	11
Hemställen	12
Reservationer	14
Särskilda yttranden	20
Bilaga: I reservation nr 8 framlagt lagförslag	21